ІНТЕРВ'Ю 21.05.2026 | Алєксєй Юсупов

«Росія і Китай – це піраміди, які торкаються лише верхівками»

Алєксєй Юсупов про зустріч Путіна і Сі Цзіньпіна: на чому тримається союз Москви і Пекіна і де пролягають межі китайського прагматизму

Інтерв'ю провела Ольга Васильцова

Володимир Путін прибув до Китаю буквально через кілька днів після візиту Дональда Трампа. Чому так швидко?

Мені не здається, що такий збіг дат – це заздалегідь спланована «хореографія». Найвірогідніше, справа у вдалій і вмілій логістиці китайської сторони.

І Трамп, і Путін цього року планують зустрітися з Сі Цзіньпіном ще кілька разів, і дати цих візитів узгоджувалися давно. Примітно скоріше те, що російська сторона не стала переносити поїздку Путіна. Судячи з усього, така близькість дат Москву анітрохи не збентежила. Навпаки, для Путіна це зручний привід підіграти ідеї «великої трійки», де Москва, Пекін і Вашингтон – ключові світові столиці.

І тут Путін прямо натякає на те, що саме Китай – головна опора цього нового світового порядку. Адже Трамп бачить ситуацію інакше, формулюючи її як світ «великої двійки» (G2), де Росії місця немає.

Для Путіна це зручний привід підіграти ідеї «великої трійки», де Москва, Пекін і Вашингтон – ключові світові столиці

Тому все склалося дуже вдало, особливо з огляду на підсумкову політичну декларацію лідерів РФ і КНР про багатополярний світ. Путін вже давно обмірковує цю тему. По суті, його знамениту промову на Мюнхенській конференції 2007 року можна з мінімальними правками дат і контексту зачитувати і сьогодні, у 2026-му: вже тоді він

шукав докази своєї теорії про кінець західної гегемонії.

У цьому сенсі така черговість візитів влаштувала абсолютно всіх.

Відомо, що в китайській дипломатії велике значення мають символи, обстановка та манера проведення. Як Сі Цзіньпін приймав російського гостя? Якщо порівнювати з прийомом Трампа – у чому були ключові відмінності?

Головна відмінність – у самому форматі. Американський візит був державним, а російський – робочим, а це зовсім інша історія. До того ж Путін зустрічається з Сі Цзіньпіном щорічно, за винятком «ковідних» років. За час свого правління він бачився з лідером КНР понад 40 разів – у світі немає жодного політика, з яким Путін зустрічався б так само часто. І цього року вони, як і Трамп, планують зустрітися ще чи не тричі.

Тому в символіці я не бачу нічого, що варто було б інтерпретувати як усвідомлене або випадкове ранжування гостей за значимістю. Все було визначено офіційним протоколом. Те, що в перший день Путіна зустрічав міністр закордонних справ, – теж цілком звичайна практика, ніякої інтриги тут немає.

Путін приїхав як партнер чи як глава держави, якій сьогодні особливо потрібна підтримка Китаю?

Відносини Росії та Китаю не просто асиметричні – вони мають різну динаміку. Китай – країна, що перебуває на підйомі: його ресурси, економіка та політична вага, а також роль у міжнародній архітектурі лише зростають. Росія ж намагається загальмувати втрату свого статусу, яка триває. Власне, тому Москва дедалі частіше вдається до насильства – інші інструменти впливу на сусідів і світ (економічні, культурні, інституційні або дипломатичні) вже просто не відповідають її амбіціям.

Залежність Росії від Китаю за нинішнього курсу Кремля, включно з війною з Україною, дійсно величезна. Ба більше, китайський фактор виглядає ключовим для розуміння того, яке місце Росія в принципі посяде у світі до середини або кінця XXI століття.

Тому й очікування сторін від цих самітів очевидно різні.

Під час зустрічі обговорювалися питання світової політики та розширення економічного співробітництва обох країн. Про що конкретно вдалося домовитися?

По суті, у програмі візиту було два основні пункти: економічний

– щодо «Сили Сибіру – 2», і політичний – щодо декларації про багатополярність. Все решта – рутинна частина російсько-китайської дипломатії.

Головною темою був, звісно, газопровід «Сила Сибіру – 2». Він має хоча б частково компенсувати Росії втрату західних ринків збуту. Але Китаю, з урахуванням його планомірного енергетичного розвитку, цей проєкт, за великим рахунком, не потрібен. Додаткові потреби в енергоресурсах у Пекіна можуть виникнути лише до середини 2030-х років, тому зараз підписувати контракти з довгостроковими зобов'язаннями для нього немає жодного сенсу. Крім того, Китай чудово диверсифікував постачання: він стабільно отримує енергоресурси з Катару, Австралії, Туркменістану та (до погіршення відносин) із самих Сполучених Штатів.

Сам собою факт підписання угод не є показником реального економічного прориву

Для Володимира Путіна було б колосальним тріумфом повернутися додому не просто з деклараціями про те, що «Сила Сибіру – 2» відповідає обопільним інтересам, а з конкретними графіками та, головне, цінами. Цього прориву так і не сталося. Хоча ще минулого року Дмитро Пєсков та офіційні джерела Кремля стверджували, що сторони вийшли на конкретні угоди, навіть зараз цього не сталося. Різниця у ступені залежності держав очевидна.

Втім, нинішні відносини Москви та Пекіна справді виглядають міцними. За всі чотири століття їхньої спільної історії вони, мабуть, ніколи не були такими тісними, і багато в чому це тримається на особистій близькості лідерів двох країн. Звісно, на саміті обговорюються й корисні практичні кроки: взаємодія у фінансовому та технологічному секторах, постачання мікроелектроніки, туризм, культура. Хоча сам собою факт підписання угод – тих відомих 40 документів – не є показником реального економічного прориву. Більшість із них – це просто меморандуми про взаєморозуміння, за якими поки що немає жодних економічних реалій.

А щодо яких питань, навпаки, зберігаються розбіжності?

Розбіжності є, просто про них не прийнято говорити вголос. Почнемо з того, що китайська концепція повернення колишньої величі зовсім не передбачає революційного зламу існуючого світопорядку. Пекін радше зацікавлений у збереженні міжнародних інститутів і правил, але хоче трансформувати їх під

себе, щоб вони враховували китайські інтереси та нову розстановку сил.

Крім того, Китай у принципі не зацікавлений у жорстких союзах та альянсах, тому називати Москву та Пекін союзниками некоректно. У них немає зобов'язань щодо взаємної оборони, немає єдиних координуючих органів. У цьому сенсі заяви російської сторони про «єдиний табір, що кидає виклик Заходу», вірні лише частково.

Існують розбіжності і у виборі коштів, зокрема військових. Та й сам підхід відрізняється: Москва хоче дружити проти когось, тоді як Пекіну достатньо просто підтримувати одне одного з ключових питань.

Не варто забувати і про прагматизм КНР. Китайські експерти неодноразово наголошували: Пекін не може допустити «стратегічної поразки» Росії, про яку так багато говорять. Але виключно тому, що Китаю не потрібен величезний північний сусід, занурений у хаос та внутрішні проблеми, адже це створить прямі ризики для стабільності та процвітання КНР.

Ви згадали особисту близькість Сі Цзіньпіна та Володимира Путіна. Чи означає це, що Росія та Китай справді стали стратегічними партнерами на всіх рівнях, і їхній союз – це серйозно та надовго?

Тісні відносини лідерів не повинні приховувати того факту, що Росія та Китай – це піраміди, які торкаються лише з верхівками. Так, між Сі та Путіним є особиста хімія та загальне бачення себе як «великих лідерів». Їм навіть допомагає відсутність єдиної ідеології: на відміну від епохи Сталіна та Мао, їм не потрібно воювати за ідейну першість. Але на рівні урядів, спецслужб та військових жодної глибокої довіри немає. У доктринах армій, як і раніше, жива пам'ять про колишні прикордонні конфлікти, а Москва зараз просто не має ресурсів, щоб прораховувати ризики шпигунства з боку КНР.

Китай не може допустити поразки Росії виключно тому, що йому не потрібен величезний північний сусід, занурений у хаос

В економічній сфері до 2022 року в Росії взагалі не було консенсусу, який рівень залежності від Китаю є допустимим. Зараз Пекін допомагає Москві продовжувати її курс, але геоекономічно РФ залишається європейськи орієнтованою системою. Перебудова всієї інфраструктури на Схід – це завдання на покоління, яке потребує гігантських інвестицій та попиту з боку Китаю, яких немає. До того ж на всьому

російському Далекому Сході живе менше людей, ніж в одному великому китайському мегаполісі.

Зрештою, суспільства двох країн досі погано знають одне одного. Незважаючи на безвізовий режим та мільйонні турпотоки, між громадянами зберігається накопичена поколіннями ксенофобія, що базується на стереотипах. Тому, як тільки лідери біологічно зміняться, ці відносини можуть зіштовхнутися з величезними ризиками.

Алєксєй Юсупов
Берлін

Алєксєй Юсупов (Alexey Yusupov) - керівник Російської програми Фонду ім. Фрідріха Еберта. Раніше він очолював Представництва Фонду в М'янмі, Афганістані та Казахстані. Він також працює політичним консультантом і модератором.